

más, s így sohasem lehet az ember önmagával azonos, mégis kell valamiféle azonosságnak lennie. „És egy fát is, ki néz ne végig?” — kérdi, de meg is felel rá:

ahogy az izmok roppanásától erezve márványként fekszel — a napos fűben felülj, magadon elidőzz.

(In memoriam Antonio Vivaldi)

Ez az önmagán elidőző költő valóban vállalhatja az „ezoterikus” jelzőt, a szó eredeti értelmében, ahogy Saint-John Perse használja: belülről irányított és lelkesített líra ez, melynek természetéből fakad, hogy világitani akar az éjszakában, ahol kutat. Tandori költészete

az ismeretlent ostromolja, a bevehetetlent, a megfoghatatlant. Hogy nincs tekintése? Korai lenne jóslatokba bocsátkoznunk. Mert egyrészt az is áll, hogy útja könnyen vezethet a költészet tagadásáig, sőt az elnémulásig, de másrészt az is igaz, hogy a maga zárt, egyre eszköztelenebb, puritán világában is benne rejlik a kiteljesedés lehetősége.

A *Töredék Hamletnek* valóságanyaga a világban széttekintő ember élménye. Az első kötet, úgy tűnik, összefoglaló, egy korszak lezárása. Miből épül tovább Tandori lírája? Erre majd művei felelnek. Első kötete többre jogosít, mint reménykedésre. Nem alaptalanul várjuk tőle a növekedést. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1968.*)

PÁLYI ANDRÁS

GUTAI MAGDA: ZÁSZLÓ A HÓBAN

„Elnémul, aki maga van” — vallja a fiatal költő, s ezért töri át a csönd burkát, ezért halmozza el kérdéseivel a fákat, köveket, csillagokat, s mert ezek sorra felelnek neki, elenyészik a kietlen magány is körötte. Másokban gyűjtva tud csak lánggal égni, s mily tiszta a közösséggel való számvetés. Tiszta és egyértelmű.

E költő nem menekül a talán izgalmasnak ígérkező, valójában nagyon is félmegoldásokhoz sem formában, sem tartalomban. Mesterségét tudó, mives, bölcs s már csöppet sem fiatal poétákra emlékeztet anyag- és formagazdálkodása. Előttünk méri meg magát, súlya nyílt titok, akár tetszik, akár nem, bízni kell jövőjében. „Az leszel-e, ami lenni akarsz?” kérdezi magától. Eszközzeinek birtokában lévén, már most tudható: minden bizonnyal az lesz.

Ihletettsége — már csak életkora miatt is — a világ dolgaival való ismerkedésre készíti. Kézbe veszi a tárgyat, forgatja, elnézegeti őket. De ezt — mint mondtuk — egy bölcs tapasztalatával, önmérsékletével cselekszi. S a dolgok mögé csak addig néz, míg kíváncsisága kielégül. Ez nem megróvás távolról sem, nem elmarasztalás, csupán számbavétel. Orvos, ki műszerekkel bánik, s nő, ki gyöngye kézzel csáknányt ragad és — egyelőre — szemet fejt. Biztos ítéletű, alapos akar lenni, ha a dolgok mögé néz majd, éppúgy, mint most, amikor még csak leltároz. Oly bőven futja még idejéből s e kész, hiánytalan felszerelésű költészetnek, amit e kötetben bemutat, az eltorlaszoló, besüppedés ellenében talán itt nyílnak majd útjai, mezei csapásai. De hisz módszerességét látva, mindezt ő

ennél jobban tudja, tisztábban látja. Nem erre utalnak e sorok is?:

*... eszmélni születtem,
és napról napra bölcsőbb áhitat
hajlít hűséggel formáló koromhoz,*

majd:

*... bennem növekszik, súlyosul a század
s nem elfogadom, keresem kezét.*

A líra helyes egyensúlyát néhány — szinte becsempészett — epikus vers is őrzi, vigyázza. Amit genre-képeiben, a *Kálmán bácsi*-ban, a *Terhes asszony*-ban nyújt, mai költészetünk legkitűnőbb ilyen darabjai közé kér bebocsátást, s nem alaptalanul. Hasonlóképpen a csúcst jelentő az asszonsorsról szóló vallomása, a tisztaság nagy-nagy ki-
csendülésével: „Meztelenül is arcom a legszebb” — dalolja.

Bocsássuk meg, hogy képekbe, szavakba beleszeret ez a szívós fiatal költő s aztán agyonhasználja, -hajszojja őket. Hogy „korbács a csend” s arrébb „korbács könnyezik a kőben”. A *kő*. Keménységét jelképezi vele öntudatlanul is? Alapszóként, társítással, vagy éppen igésítve négy egymást követő versben is visszatér hozzá, s egy kihagyás után a következőben ismét, ötödikként. Így szeret bele, részegedik meg szavaktól, egyebektől is, a *homloktól, bokortól*, kedvenc jelzőjétől, az *elzsenedett*-től, de végül is ez az akadémikusodás szinte nem is tartozik ide. Gutai Magda azonban jóval ígéretebb tehetség, semhogy ez a kis ünneprontás ártana neki. (*Magvető Könyvkiadó 1968.*)

KISS GYULA